OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja
Erityisasiantuntija Silja Kantonen

Lausunto

13.11.2023

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Oikeusministeriön asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle väestön rekisteröinnistä Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kotikuntalain 6 §:n muuttamisesta (HE 23/2023 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle väestön rekisteröinnistä Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kotikuntalain 6 §:n muuttamisesta (HE 23/2023 vp). Esityksen mukaan sopimuksen tarkoituksena on tukea väestön liikkuvuutta Suomen ja Viron välillä sekä helpottaa väestön rekisteröintiä sopimusvaltioissa. Tarkoituksena on, että henkilöllä voisi olla rekisteröity vakituinen asuinpaikka ainoastaan yhdessä sopimusvaltiossa kerrallaan ja että muuton yhteydessä asuinpaikasta päätettäisiin tulovaltiossa molempien valtioiden väestörekistereiden osalta. Sopimuksella edistettäisiin väestötietojen vaihtoa maiden väestötietojärjestelmien välillä. Ilmoitusmenettelyssä rekisteriviranomaisten välillä käytettäisiin sähköisiä menetelmiä.

Oikeusministeriö on lausunut asiassa esityksen valmistelun aikana. Oikeusministeriön esittämät huomiot ovat keskeisiltä osin liittyneet henkilötietojen suojaan, erityisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen liikkumavaran käyttämiseen. Lisäksi oikeusministeriö on lausunut tarpeesta arvioida sitä, tulisiko esityksen perusteluita täydentää, jotta esityksestä kävisi ilmi esityksen suhde EU:n perussopimuksiin

tai muuhun EU-lainsäädäntöön. Esitykseen on tehty täydennyksiä viimeksi mainitun seikan osalta eikä oikeusministeriöllä ole tästä huomautettavaa.

Oikeusministeriö on aiemmin lausunut tarpeesta täydentää esityksen vaikutusarviointia tarkemmalla arvioinnilla henkilötietojen suojaan kohdistuvista riskeistä sekä arviolla siitä, millä tavalla sopimuksen yksityiskohtaiset määräykset vahvistaisivat tietosuojaa, jotta tietosuoja-asetuksen tavoitteet ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö tulisivat huomioiduksi esityksen valmistelussa. Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suojaan olisi sovellettava ensisijaisesti tietosuoja-asetusta ja lähtökohtaisesti yksityiskohtainen, tietosuoja- asetusta täydentävä erityislainsäädäntö (myös valtiosopimus) on perusteltua, jos henkilötietojen käsittelyyn liittyy erityisiä riskejä rekisteröidyn tietosuojan kannalta (erit. PeVL 14/2018 vp). Esityksen vaikutustenarviointia on täydennetty oikeusministeriön lausunnossa esiin nostettujen seikkojen osalta jatkovalmistelussa.

Oikeusministeriö on valmistelun aikaisemmassa vaiheessa lausunut myös tarpeesta täsmentää sopimuksen määräyksiä koskevia perusteluja siten, että niistä kävisi selkeämmin ilmi, ettei sopimuksen tarkoituksena ole rajoittaa tietosuoja-asetuksen soveltamista ja että tietosuoja-asetusta sovellettaisiin kaikissa tilanteissa sopimustekstissä tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn riippumatta siitä, tulisiko tämän lisäksi sovellettavaksi jokin kansallinen asetusta täydentävä lainsäädäntö. Oikeusministeriö katsoo, että perusteluja on täsmennetty jatkovalmistelussa kyseisten seikkojen huomioimiseksi.

Valmistelun aikana oikeusministeriö on lausunut lisäksi tarpeesta täydentää sopimuksen 12 ja 13 artiklan määräyksiä koskevia perusteluita, jotta niistä kävisi ilmi, miten määräykset vahvistavat henkilötietojen suojaa, mihin yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen sääntelyliikkumavaran käyttö perustuu, ja onko tarkoituksena mukauttaa yksittäisiä tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Jatkovalmistelussa perusteluita on täydennetty edellä mainittujen seikkojen huomioimiseksi. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin edelleen huomiota tarpeeseen määritellä tarkemmin se, mihin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisiin käsittelyn oikeusperusteisiin (6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta) kyseisten artiklojen nojalla suoritettava henkilötietojen käsittely perustuisi. Käsittelyn oikeusperusteella on vaikutusta muun muassa siihen, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksia rekisteröidyllä on käytettävissä (ks. yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohta).